

- ko, K.I. Fomenko, O.S. Shukalova, M.V. Kovalenko. – Kh. : «Dysa plyus», 2015. – 264 s.
8. Khomulenko T.B. Psykhosomatychnyy pidkhid u problematytsi psykholohiyi rozvytku: teoretychni ta praktychni aspekty / T.B.Khomulenko, Ya.O.Vasylenko, M.V.Kovalenko // Visnyk KhNPU imeni H.S.Skovorody. Psykholohiya, Vyp. 49. – Kh. : KhNPU, 2014. – S. 176–192.
9. Amthauer R. Intelligenz und Beruf / R. Amthauer // J. fur Experimentelle und Angewandte Psychol.– 1953.– Bd. 1.– S. 21–37 (nimets'koyu movoyu).

Received November 06, 2016

Revised December 04, 2016

Accepted January 15, 2017

УДК 159.9.:37.015.3

I.В. Коваль

iryna-koval@ukr.net

МОТИВИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Koval I.V. Motives of foreign language learning by students of higher education: the psychological aspect / I.V. Koval // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 35. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 193–206.

I. V. Koval. Motives of foreign language learning by students of higher education: the psychological aspect. In the article the concepts «motivation» and «motive» are analyzed. It is indicated that learning motive is a system of natural, social and personal factors that motivate students to attend educational institution, meet teachers' demands, develop skills, engage in educational communication and so on. It is noted that there are many classifications of educational motives. This classification includes internal and external motives, where the first ones are knowledge and interest in the process of acquiring knowledge. But the motives in which learning is a means to meet other needs or other purposes are external. It is established that the main characteristic of motivational sphere is a hierarchy of motives that can detect the content of personal motives. The motivation of

training is a dynamic phenomenon that is changed, enriched and developed throughout the training period. It is analyzed that student learning activity is professionally-oriented, educational and professional, as it involves the development of methods and professional experience of solving practical problems that may arise in the future, mastering professional thinking and creativity. It is important to strengthen the role of professional motives of self-education and self-training. The formation of students' sustainable learning motivation, interest in the chosen specialty is psychological conditions for success of the students' training. It is concluded that the problem of formation of optimum motivation is considered depending on the success, interest in foreign language skills, content information, the individual relationship between teacher and students. An important place in the foreign language mastering motivation is occupied by informative and educational motives, the desire to expand horizons, enrich knowledge of the language, culture, art, psychological characteristics of knowledge, thinking, emotional sphere, national traits of native speakers. Nine kinds of motivation for learning a foreign language by students are considered. The motivation of communication has a great effect on the characteristics of mental spheres related to foreign-language skills. Having a task to teach students to speak a foreign language, we aim to equip students with communicative competence.

Key words: motivation, motive, thought, determinants, learning activity, understanding, skills, communicative competence.

І.В. Коваль. Мотиви вивчення іноземної мови студентами вищого навчального закладу: психологічний аспект. У статті проаналізовано поняття «мотивація» і «мотив». Зазначено, що навчальний мотив являє собою систему природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають суб'єктів навчання відвідувати навчальний заклад, виконувати вимоги викладачів, розвивати здібності, брати участь у навчальному спілкуванні тощо. Констатовано, що існує багато класифікацій навчальних мотивів. Дана мотивація охоплює внутрішні та зовнішні мотиви, де перші – це інтерес до пізнання і до процесу здобування знань. А мотиви, в яких навчання є засобом для задоволення інших потреб чи інших цілей, є зовнішніми. Встановлено, що головною характеристикою мотиваційної сфери є ієрархія мотивів, що дозволяє виявити особистісний зміст діяльності мотивів. Мотивація навчання – це динамічне явище, що змінюється, збагачується і розвивається протягом усього періоду навчання. Проаналізовано, що навчальна діяльність студента є професійно-спрямованою, навчально-професійною, оскільки передбачає освоєння способів і досвіду професійного вирішення тих практичних завдань, які можуть виникнути в майбутньому, оволодіння професійним мисленням і творчістю. Важливим тут є посилення ролі професійних мотивів самоосвіти та самовиховання. Формування у студентів стійкої навчальної мотивації, інтересу до обраного фаху виступає психологічною умовою успішності професійної підготовки студентів. Зроблено

висновок, що проблема формування оптимальної мотивації розглядається в залежності від успішності, зацікавленості іноземною мовою, здібностей, змісту інформації, особистості викладача, стосунків між викладачем та студентами. Важливе місце в системі мотивації оволодіння іноземною мовою посідають пізнавально-освітні мотиви, прагнення розширити світогляд, збагатити знання про мову, культуру, мистецтво, психологічні особливості пізнання, мислення, емоційної сфери, національних рис характеру носіїв мови. Розглянуто дев'ять видів мотивації щодо вивчення іноземної мови у студентів, проведеному В.В. Рижовим. Мотивація спілкування має великий вплив на характеристики її психічної сфери, пов'язані з іншомовними здібностями. Воднораз, із постановкою завдання навчити спілкуватися іноземною мовою, ми маємо на меті сформувати у студентів комунікативну компетенцію.

Ключові слова: мотивація, мотив, мислення, детермінанти, навчальна діяльність, розуміння, здібності, комунікативна компетенція.

И.В. Коваль. Мотивы изучения иностранного языка студентами высшего учебного заведения: психологический аспект. В статье проанализированы понятия «мотивация» и «мотив». Обозначено, что учебный мотив представляет собой систему природных, социальных и личных составляющих, которые побуждают субъектов обучения посещать учебное заведение, выполнять требования преподавателей, развивать способности, принимать участие в учебном общении и т.д. Установлено, что существует много классификаций учебных мотивов. Данная мотивация охватывает внутренние и внешние мотивы, где первые – это интерес к познанию и процессу получению знаний. Мотивы, в которых обучение – способ для удовлетворения других потребностей или достижения других целей – внешние. Установлено, что главной характеристикой мотивационной сферы является иерархия мотивов, которая позволяет выявить личностное содержание деятельности мотивов. Мотивация обучения – это динамичное явление, которое изменяется, обогащается и развивается на протяжении всего периода обучения. Проанализировано, что учебная деятельность студента является профессионально направленной, учебно-профессиональной, так как предусматривает овладение способами и опытом профессионального решения тех практических задач, которые могут возникнуть в будущем, овладение профессиональным мышлением и творчеством. Важным является усиление роли профессиональных мотивов самообразования и самовоспитания. Формирование у студентов стойкой учебной мотивации, интереса к выбранной специальности является психологическим условием успешности профессиональной подготовки студентов. Сделан вывод, что проблема формирования оптимальной заинтересованности рассматривается в зависимости от успешности, заинтересованности к иностранному языку, способностей, содержания информации личности преподавателя, отношений между преподавателем и студентами. Важное место в системе мотивации овладения иностранным языком

занимают познавательного-образовательные мотивы, стремление расширить мировоззрение, обогатить знания о языке, культуре, искусстве, психологических особенностях мышления, эмоциональной сферы, национальных черт характера носителей языка. Рассмотрено девять видов мотивации изучения иностранного языка у студентов, которые были проведены В.В.Рыжовым. Мотивация общения имеет огромное влияние на характеристики её психической сферы, которые связаны со способностями изучения иностранного языка. Поставив задачу научить общаться на иностранном языке, мы имеем цель сформировать у студентов коммуникативную компетенцию.

Ключевые слова: мотивация, мотив, мышление, детерминанты, учебная деятельность, понимание, способности, коммуникативная компетенция.

Постановка проблеми. Поняття «мотивація» і «мотив» є не тільки одними з найбільш розповсюджених та ключових психологічних понять, але й одними з найбільш багатозначних та містких. Етимологічно терміни «мотив» та «емоція» походять від одного латинського дієслова «*emovere*», що означає «рухатися». Відомо, що чим вище в еволюційному розвитку знаходиться організм, тим складнішими стають мотиви, і тим щільніше вони «зростаються» з емоціями. В літературі термін «мотив» використовується для позначення практично будь-яких і стійких, і перехідних психологічних утворень, що вносять вклад у породження та спонування активності суб'єкта й визначають її спрямованість [4;6].

Мета нашої статті – дослідження мотивів вивчення іноземної мови студентами вищого навчального закладу.

Завдання статті:

- 1) розкрити специфіку понять «мотивація» і «мотив»;
- 2) проаналізувати класифікацію мотивів;
- 3) розглянути види мотивації щодо вивчення іноземної мови студентами вищого навчального закладу.

Педагогами виділяється декілька типів ставлення до навчання. Негативному ставленню притаманна обмеженість мотивів і несформованість умінь щодо визначення цілей і подолання перешкод. В даному випадку відсутня орієнтація на пошук різних способів дії, а пізнавальні мотиви вичерпуються зацікавленістю безпосередньо в результаті.

Позитивне ставлення при цьому може бути аморфним, нерозчленованим, якщо спостерігається надання переваг певній навчальній дисципліні, коли характерними є широкі соціальні мотиви обов'язку. Проте переживання нового, допитливість, спонтанна зацікавленість у даному випадку є нестійкими.

Позитивне, зокрема пізнавальне, ініціативне, усвідомлене ставлення до навчання спостерігається, якщо відбувається постановка учнями нових цілей і формуються нові мотиви, усвідомлюється співвідношення перших та останніх. Мотивація характеризується перевизначенням та довизначенням задач вчителя.

Нарешті, позитивне ставлення може бути особистісним, відповідальним, дієвим, коли мова йде про підпорядкованість мотивів та їх ієрархію, стійкість та неповторність мотиваційної сфери, збалансованість та гармонію між окремими мотивами, вміння долати перешкоди.

Дослідниками підкреслюється, що за ставленням до навчання необхідно бачити складну будову мотиваційної сфери студента, її якісні характеристики, їх співвідношення, тобто всі складові навчальної мотивації.

Відомо, що врахування особливостей мотиваційної сфери уможливорює виявлення внутрішніх резервів особистості для її розвитку, навчання і виховання, оскільки з'являється можливість впливати як на продуктивність діяльності, так і на розвиток самої особистості. Низкою вчених підкреслюється, що мотивація як доволі гнучке утворення зазнає змін у залежності від соціальної та економічної ситуації. Це робить проблему мотивації актуальною та вимагає постійного її вивчення.

Мотивація розглядається психологами [3, 5] як сукупність мотивів і факторів із притаманною для них спонукальною силою, здатністю викликати і регулювати активність організму, організовувати і спрямовувати поведінку людини на досягнення мети. М.Ш. Магомед-Емінов розглядає мотивацію особистості як «прокладання людиною власного шляху, що складається з послідовних кроків, у буттєво-світо-часовому «полі» наявності між відправним пунктом(звідки) та кінцевим пунктом(куди)...де відправний та кінцевий пункти мотиваційного процесу власне є фазами мотиваційної роботи, які змінюються» [7].

Вивчення особистісної мотивації, яка включає в себе потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, настановлення, емоції, норми, цінності тощо, по суті, є вивченням людини в її діяльності. Що різноманітніші мотиваційні складові в діяльності людини, то більш розвиненою є її мотиваційна сфера. Оскільки навчання – це окремий вид діяльності, то і навчальна мотивація є окремим видом мотивації особистості. Навчальний мотив являє собою систему природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають суб'єктів навчання відвідувати навчальний за-

клад, виконувати вимоги викладачів, включатись у процес навчання, робити зусилля, необхідні для подолання труднощів, реалізовувати в процесі навчання власні схильності, розвивати здібності, брати участь в навчальному спілкуванні тощо [9]. У розмаїтті мотивів, які спонукають до навчання, психологічно найвагомішими є потяг до знань та інтерес до процесу їх здобування. Отже, навчальний мотив – це усвідомлена потреба суб'єкта навчання здійснювати організовану навчально-пізнавальну діяльність.

Проте мотивація до навчання не вичерпується названими мотивами, оскільки в будь-який момент своєї діяльності суб'єкт навчання перебуває під одночасним впливом цілого комплексу мотивів, одні з яких є домінантними, другі – підпорядкованими, одні – усвідомленими, другі – неусвідомленими, деякі ж узагалі виключають один одного. При цьому основу мотивів складають первинні (природні) і вторинні (набуті) потреби.

Існує багато класифікацій навчальних мотивів. Дана мотивація охоплює внутрішні та зовнішні мотиви, де, власне, перші – це інтерес до пізнання і до процесу здобування знань. Серед пізнавальних мотивів навчальної діяльності А.К. Маркова [2] виділяє широкі пізнавальні мотиви, навчально-пізнавальні мотиви та мотиви самоосвіти. Всі вони забезпечують подолання учнями труднощів у навчальній діяльності, викликають пізнавальну активність, складають основу прагнень людини бути компетентною тощо. Як зазначалося вище, з метою підвищення якості навчання постає необхідність формування у тих, хто навчається, стійкого інтересу до пізнавальної діяльності.

Мотиви, в яких навчання є засобом для задоволення інших потреб чи досягнення інших цілей, є зовнішніми. Вони поділяються на широкі соціальні мотиви, пов'язані з усвідомленням обов'язку та відповідальності перед суспільством, певною групою, батьками; із самовизначенням, орієнтацією на майбутню діяльність; із самовдосконаленням, саморозвитком у процесі навчання тощо. До вузьких особистісних мотивів відносять мотиви лідерства і престижу, прагнення посісти певну позицію, місце у стосунках зі своїм оточенням, налаштування на похвалу, добру оцінку. Нарешті, як прояв негативних зовнішніх мотивів розцінюються уникання покарання, догани, поганої оцінки від викладачів, батьків та одногрупників.

Зовнішні мотиви навчання можуть бути досить потужними чинниками успішності навчання, проте вони психологічно збіднюють сам його процес, перешкоджають використанню всіх його

розвивальних ресурсів, а в серйозних випадках можуть спричинити деформацію особистісного розвитку суб'єктів навчання[9]. Проте деякі психологи підкреслюють, що для повноцінної навчальної діяльності одночасно повинні діяти і внутрішній, і зовнішній мотиви [3]. Щоправда, розвиток внутрішньої мотивації розглядається як процес мотивації навчання, а розвиток зовнішньої – її регрес.

Головною характеристикою мотиваційної сфери є ієрархія мотивів, що дозволяє виявити особистісний зміст діяльності для людини. Основним мотивом є «сміслоутворювальний мотив», інші – «мотиви-стимули». У зв'язку з цим О.М. Леонтьєв у якості основних виділяє спонукальну і смислоутворювальну функції мотиву.

М.Ш. Магомед-Емінов підкреслює, оскільки для мотиваційної роботи властива горизонтально-вертикальна побудова, то на кожній фазі процесу функціонують одночасно з тією чи іншою інтенсивністю, розгорнутістю всі мотиваційні структури (ініціації, селекції, реалізації, постреалізації). Як результат, мотиваційна робота є стадіально-рівневою і тому не можна плутати мотиваційну роботу регуляції, керування, конституювання з процесами мотивації діяльності, які організуються за рахунок цієї роботи [7].

Зрештою, розмежування двох процесів діяльності (власне, мотивів діяльності) та процесів особистості, що керують процесом діяльності (в тому числі, мотиваційним спонуканням, регуляцією), знаходиться в основі моделі мотивації особистості, розробленої М.Ш. Магомедом-Еміновим.

Зазначається, що існують певні стійкі індивідуальні характеристики мотивації, зокрема мотивації навчання, що пов'язані із досягненням успіху чи уникання невдач. Модель мотивації типу «очікування-цінність», в якій суб'єктивна вірогідність мети (очікування) та власне цінність мети для суб'єкта є основними змінними, активно розроблялася з середини минулого століття. Предметний зміст вищезгаданих мотивів характеризується високою мірою узагальненості та відносною стійкістю.

Оскільки предметна діяльність людини спрямована на певний результат, слід пам'ятати, що результату, крім його конкретної специфіки, притаманний загальний зміст – бути успішним або невдалим. Оскільки в будь-якій конкретній діяльності реалізується певне ставлення людини до навколишньої дійсності. Суб'єктивна вірогідність успіху розуміється як очікування того, що виконання дії призведе до успіху (досягнення поставле-

ної мети). Поняття успіху та невдачі розглядається психологами відносно ситуації досягнення, яка характеризується «змаганням зі стандартами майстерності»[1].

Цікаво, що цінність успіху являє собою лінійну функцію від складності задач. Отже, людина не відчуває великої радості від виконання завдання, яке сприймається нею як занадто легке, та, навпаки, відчуває велику гордість за себе, якщо змогла впоратися з важкою справою.

Студенти, в яких переважає тенденція досягнення успіху, зазвичай працюють продуктивно, вибирають середні за складністю або дещо завищені цілі, переоцінюють свої невдачі. Ті ж, хто мотивований на невдачу, для яких характерні тривожність і захисна поведінка, нереалістично завищують або занижують цілі, переоцінюють свої успіхи. В ході виконання складних завдань в умовах дефіциту часу перші покращують свої показники, другі – погіршують [9].

Однак завжди існує вплив ситуаційних детермінант. Фахівцями наголошується, що мотивація навчання – це динамічне явище, що змінюється, збагачується і розвивається протягом усього періоду навчання.

Зауважимо, що навчальна діяльність студента, на відміну від школяра, є професійно спрямованою, навчально-професійною, оскільки передбачає освоєння способів і досвіду професійного вирішення тих практичних завдань, які можуть виникнути у майбутньому, оволодіння професійним мисленням і творчістю. Важливим тут є посилення ролі професійних мотивів самоосвіти та самовиховання, які виступають як найважливіша умова розкриття можливостей особистості студента, його професійного зростання. Формування у них стійкої навчальної мотивації, інтересу до обраного фаху виступає психологічною умовою успішності професійної підготовки студентів і може виступати компенсаторним чинником у випадку недостатньо високого розвитку спеціальних здібностей [3].

Загалом, проаналізовані фахівцями дані дозволяють стверджувати, що сформованість навчальної мотивації залежить не тільки (не стільки) від віку, а й від рівня сформованості навчальної діяльності та вікових новоутворень (наприклад, рефлексії, теоретичного мислення), від того, чи приділяє увагу вчитель (викладач) її формуванню.

В ході аналізу особливих схильностей та мотивів оволодіння іноземною мовою необхідно враховувати цілісну структуру інтересів, уподобань та мотивів, зі встановленням того місця, яке

посідає в цій системі власне мотивація оволодіння іноземною мовою.

За результатами теоретичних та експериментальних досліджень із проблем мотивації особистості в навчальній та професійній діяльності проблема формування оптимальної мотивації розглядається в залежності від академічної успішності, зацікавленості до іноземної мови, задоволення комунікативної потреби, здібностей до іноземної мови, змісту інформації на іноземній мові, яка повідомляється, особистості викладача, стосунків між викладачем та студентами, індивідуальних особливостей тих, хто навчається, стосунків у навчальній групі, професійної спрямованості у навчальній діяльності.

При вивченні мотивів оволодіння іноземною мовою слід пам'ятати про специфіку самої іноземної мови як навчальної дисципліни. В процесі розгляду питання про специфіку іноземної мови як навчальної дисципліни та специфіку процесу оволодіння нею, у порівнянні з процесом оволодіння рідною мовою, І.О. Зимня вслід за Л.С. Виготським підкреслює, що «рідна мова є, перш за все, засобом набуття людиною досвіду суспільства, а вже потім і разом з виконанням цієї функції – засобом висловлення його власної думки». Із засвоєнням рідної мови людина набуває інструмент до пізнання, в цьому процесі задовольняються, а також формуються специфічні людські пізнавальні, комунікативні та інші соціальні потреби.

В ході дослідження мотивів оволодіння іноземною мовою у студентів філологічних спеціальностей, яке проводилось у рамках Нижегородської психолінгвістичної школи професора В.В. Рижова [2;10], було виявлено, що серед багатьох мотивувань, які безпосередньо спрямовують навчальну діяльність студентів, особливе значення мають емоційні мотиви: відчуття радості, задоволення, зокрема, задоволення від занять іноземною мовою.

Також виділено комунікативні мотиви, які характеризуються постійним бажанням та прагненням реалізовувати та перевіряти отримані знання та вміння в безпосередній іншомовній практиці із залученням мовних знань у процес спілкування, отриманням особливого задоволення від навчання на матеріалі, максимально наближеному до природного спілкування. Комунікативна мотивація полягає і в тому, що для студента можливість іншомовного спілкування набуває самоцінності, а конкретна мета навчання стає значимою.

Важливе місце в системі мотивації оволодіння іноземною мовою посідають пізнавально-освітні мотиви, прагнення роз-

ширити світогляд, збагатити знання про мову, культуру, мистецтво, звичаї, традиції, психологічні особливості пізнання, мислення, емоційної сфери, національних рис характеру носіїв мови та представників інших країн.

У дослідженні, проведеному В.В. Рижовим, виокремлено дев'ять видів мотивації щодо вивчення іноземної мови у студентів:

Професійно-педагогічна мотивація оволодіння іноземною мовою, що проявляється у прагненні стати вчителем іноземної мови, працювати в школі.

Пізнавально-освітня мотивація до оволодіння іноземною мовою, для якої характерним є бажання бути всебічно розвинутою людиною та уявлення про те, що не можна обійтися без знань іноземної мови.

Інтелектуально-розвивальна мотивація, в основу якої покладені уявлення про можливості, що відкриває вивчення іноземної мови у розвитку мислення, пам'яті, а також сумлінності, волі та інших характерологічних властивостей особистості.

Комунікативна мотивація, що проявляється через висловлення побажання займатись іноземною мовою з метою спілкування з іншими людьми, в тому числі з представниками іноземних держав, прагнення підвищити власну комунікабельність, розширити та збагатити коло спілкування.

Емоційно-ціннісна мотивація, яка пов'язана з відчуттям позитивних емоцій, задоволення від занять іноземною мовою, почуття радості, задоволення від цієї роботи.

«Престижна мотивація» – уявлення про певну престижність знання іноземної мови, володіння нею, про можливості виділитися.

Ідентифікаційна мотивація, що свідчить про прагнення до ідентифікації, ототожнення себе з іншими людьми або уявленнями про них (батьків, вчителів, кіноакторів).

Матеріально-практична мотивація (так званий, «прагматичний мотив»), що є уособленням досягнення практичної мети, на зразок, подорожі закордон, отримання престижної роботи.

Мотивація обов'язку за відсутності особистої значущості та глибокої зацікавленості в роботі щодо оволодіння іноземною мовою, що демонструється необхідністю виконувати навчальні обов'язки, отримати вищу освіту.

Попри велику кількість робіт із проблеми мотивації оволодіння іноземною мовою, багато питань ще чекають на своє вирішення. З урахуванням соціальної природи мови як засобу

спілкування і мети оволодіння іноземною мовою у ВНЗ, центральною повинна виступати спроможність студентів спілкуватись іноземною мовою, тобто досягнення ними комунікативної компетенції.

Мотивація спілкування, яка тісно пов'язана з мотивами та цільовими установками людини на оволодіння іноземною мовою, має великий вплив на найрізноманітніші характеристики її психічної сфери, так чи інакше пов'язані з іншомовними здібностями.

Якщо мотив і ціль спілкування дозволяють дати відповіді на питання «чому» і «для чого» спілкуються індивідууми, то розгляд мотивів і цілей у контексті конкретних умов спілкування в поєднанні з особистісними якостями людей, які спілкуються, дають змогу уявити детермінанти характеру спілкування й отримати відповіді на питання «де», «коли» та «як» відбувається спілкування.

Ось чому, із постановкою завдання навчити спілкуватися іноземною мовою, ми одночасно маємо на меті сформувати в студентів, так звану, комунікативну компетенцію [8], яка, на відміну від лінгвістичної компетенції, підказує індивідууму, що, де, коли і чому слід говорити, щоб успішно досягти мети спілкування.

Слід зазначити, що результати апробації, розробленої російськими дослідниками моделі мотивації оволодіння іноземною мовою, дозволили конкретизувати найважливіші теоретичні положення про соціальні обумовленість процесу навчання, про зв'язки навчання та розвитку особистості, про взаємну обумовленість мотивації та здібностей, про провідну роль спілкування в розвитку особистості.

Відомо, що вищі психічні функції, відповідно до Л.С. Виготського, розвиваються в колективній взаємодії людей. Тому колективні форми навчальної діяльності є наступним важливим фактором формування мотивів навчальної діяльності.

Тож, мотиваційна робота розгортається в горизонті міжособистісної взаємодії, обміну діями, смислами, ресурсами та ін. між учасниками спільної дії, співтовариства, посередництва, допомоги, турботи тощо. М.Ш. Магомед-Емінов підкреслює, що «в мотиваційному ланцюгу самості в різних ликах задіяний Інший: як той, що допомагає, перешкоджає, оцінює, контролює тощо». Сам мотив діяльності, на його думку, є інтерсуб'єктивним, міжособистісним феноменом, і він завжди являє (як інтер, так і інтра) стосунки між Я та Іншим.

Висновки. Врахування феномену багатокультурності при розробці навчальних програм для вузів дає можливість перетворити вивчення іноземної мови на умову, що відкриває студентам шляхи до пізнання навколишнього світу, що допоможе сформулювати повноцінні мотиви навчання, які виступатимуть рушійними силами при досягненні студентами цілей, а подоланні певних перешкод.

Список використаних джерел

1. Большая энциклопедия психологических тестов / [автор-основатель А. Керелин]. – М. : Эксмо, 2008. – 416 с.
2. Гришаев М.П. Типы мотивов овладения иностранным языком : [Электронный ресурс] / М.П. Гришаев // Электронный журнал «Fan-Nauka». – 2008.
3. Дзюбо Л.В. Діагностика навчальної мотивації: збірник методик / Л.В. Дзюбо, Л.І. Гриценюк. – К. : Шк.світ, 2011. – 128 с.
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
5. Леонтьев А.Н. Потребности. Мотивы. Эмоции: Конспект лекций / А.Н. Леонтьев. – М. : МГЦ, 1971. – 39 с.
6. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості: монографія / С.Д. Максименко. – К. : Видавництво ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.
7. Магомед-Эминов М.Ш. Позитивная психология человека. От психологии субъекта к психологии бытия: в 2-х тт. / М.Ш. Магомед-Эминов. – М. : Психоаналитическая Ассоциация Российской Федерации, 2007.
8. Носенко Е.Л. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов. Принципи і прийоми: Посібник / Е.Л. Носенко, Л.І. Байсара. – Д. : РВВ ДНУ, 2006. – 80 с.
9. Психологічний довідник учителя. В 4 книгах / [упоряд.: В.В. Андрієвська]; За загал. ред. С. Максименка. – К. : Главник, 2005 – 112 с.
10. Рыжов В.В. Иноязычные способности / В.В. Рыжов. – Нижний Новгород : НГЛУ, 2001. – 193 с.
11. Шаркова С.Ф. Про питання поліпшення якості викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах / С.Ф. Шаркова // Актуальні проблеми психології: Зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України / [ред. кол.: С.Д.Максименко (гол. ред.) та ін.] – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2013. – Том X. – Психологія

- навчання. Генетична психологія. Медична психологія / за ред. С.Д. Максименка, Н.В. Чепелевої. – 2013. – Вип.25. – С.588–596.
12. Шаркова С.Ф. Психологічна характеристика вітчизняного та зарубіжного досвіду організації навчання іноземних мов студентів у вищих навчальних закладах / С.Ф. Шаркова // *Новости науки Приднепровья. Научно-практический журнал. Серия: Инженерные дисциплины.* – №5 (2012) / [ред. кол.: В.П. Иващенко (глав. ред.) и др.] – Днепропетровск : «Днепр-VAL», 2012. – С. 76–81.
 13. Шевченко Н.Ф. Психологічна організація мовленнєвого спілкування як засобу оволодіння іноземною мовою: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07/ Наталія Федорівна Шевченко; Ін-т психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Київ, 1990. – 213 с.
 14. Шевченко Н.Ф. Шлях до професійної кар'єри: науково-практичний посібник / Н.Ф.Шевченко, М.В. Сурякова. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2009. – 92 с.
 15. Wexler B.E. Brain and Culture. Neurobiology, Ideology, and Social Change / B.E. Wexler. – Cambridge, MA : The MIT Press. – 2008. – 203 p.
 16. Willis D. Towards a New Methodology / D. Willis // *English Teaching Professional.* – 2004. – №33. – P.4–6.
 17. Wingate J. The Power of Attention / J. Wingate // *English Teaching Professional.* – 2004. – №34. – P.35.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bol'shaja jenciklopedija psihologicheskikh testov / [avtor-osnovatel' A. Kerelin]. – M. : Jeksmo, 2008. – 416 s.
2. Grishaev M.P. Tipy motivov ovladenija inostrannym jazykom : [Jelektronnyj resurs] / M.P. Grishaev // *Jelektronnyj zhurnal «Fan-Nauka».* – 2008.
3. Dzubko L.V. Diagnostyka navchal'noi' motyvacii': zbirnyk metodyk / L.V. Dzubko, L.I. Grycenjuk. – K. : Shk.svit, 2011. – 128 s.
4. Il'in E.P. Motivacija i motivy / E.P. Il'in – SPb. : Piter, 2003. – 512 s. – (Serija «Mastera psihologii»).
5. Leont'ev A.N. Potrebnosti. Motivy. Jemocii: Konspekt lekcij / A.N. Leont'ev. – M. : MGC, 1971. – 39 s.
6. Maksymenko S.D. Geneza zdijsnennja osobystosti: monografija / S.D. Maksymenko. – K. : Vydavnyctvo TOV «KMM», 2006. – 240 s.

7. Magomed-Jeminov M.Sh. Pozitivnaja psihologija cheloveka. Ot psihologii sub#ekta k psihologii bytt'ja: v 2-h tt. / M.Sh. Magomed-Jeminov. – M. : Psihoanaliticheskaja Asociacija Rossijskoj Federacii, 2007.
8. Nosenko E.L. Komunikativnyj pidhid do navchannja inozemnyh mov. Pryncypy i pryjomy: Posibnyk / E.L. Nosenko, L.I. Bajsara. – D. : RVV DNU, 2006. – 80 s.
9. Psychologichnyj dovidnyk uchytelja. V 4 knyгах / [uporjad.: V.V. Andrijevs'ka]; Za zagal. red. S. Maksymenka. – K. : Glavnyk, 2005 – 112 s.
10. Ryzhov V.V. Inozazychnye sposobnosti / V.V. Ryzhov. – Nizhnij Novgorod : NGLU, 2001. – 193 s.
11. Sharkova S.F. Pro pytannja polipshennja jakosti vykladannja inozemnyh mov u vyshhyh navchal'nyh zakladah / S.F. Sharkova // Aktual'ni problemy psihologii': Zb. naukovykh prac' Instytutu psihologii' imeni G.S.Kostjuka NAPN Ukrai'ny / [red.kol.: S.D.Maksymenko (gol. red.) ta in.] – K. : DP «Informacijno-analityчне agenstvo», 2013. – Tom H. – Psychologija navchannja. Genetychna psihologija. Medychna psihologija / za red.: S.D. Maksymenka, N.V. Chepeljevoi'. – 2013. – Vyp.25. – S.588–596.
12. Sharkova S.F. Psychologichna harakterystyka vitchyznjanogo ta zarubizhnogo dosvidu organizacii' navchannja inozemnyh mov studentiv u vyshhyh navchal'nyh zakladah / S.F. Sharkova // Novosty nauky Prydneprov'ja. Nauchno-praktycheskyj zhurnal. Seryja: Ynzhenernye dyscyplyny. – №5 (2012) / [red. kol.: V.P. Yvashhenko (glav. red.) y dr.] – Dnepropetrovsk : «Dnepr-VAL», 2012. – S. 76–81.
13. Shevchenko N.F. Psychologichna organizacija movlennjeвого spilkuvannja jak zasobu ovolodinnja inozemnoju movoju: dys. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07/ Natalija Fedorivna Shevchenko; In-t psihologii' imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny. – Kyi'v, 1990. – 213 s.
14. Shevchenko N.F. Shljah do profesijnoi' kar'jery: naukovopraktychnyj posibnyk / N.F.Shevchenko, M.V. Surjakova. – Zaporizhzhja : Zaporiz'kyj nacional'nyj universytet, 2009. – 92 s.

Received November 08, 2016

Revised December 09, 2016

Accepted January 23, 2017